

4. Зацний Ю., Янков А. Інновації в словниковому складі англійської мови початку ХХІ ст. : англо-український словник. Вінниця : Нова книга, 2008. 360 с.

5. Кісіль С. Функції аббревіацій в сучасній англійській мові. *Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи* : матеріали I Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Шостка, 21 квітня 2016 р. Суми : СумДУ, 2016. С. 76–77.

6. Ніколаєва Т. М. Перекладацькі аспекти сучасних англійських аббревіацій. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. № 37. С. 107–110.

7. Сітко А. В. Використання результатів контрастивних досліджень у перекладознавстві. *Наукові записки. Серія : Філологічні науки (мовознавство)*. 2013. Вип. 116. С. 199–203.

8. Сітко А., Струк І. Перекладацька неточність у перекладі фахового контенту веб-сайтів. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. праць*. Київ: Університет «Україна». 2018. № 37. С. 67–74.

9. Numeronym. URL: <http://en.wikipedia.org/wiki/Numeronym> (last accessed: 05.04.2021).

10. Leet. URL: <http://ru.wikipedia.org/wiki/Leet> (last accessed: 05.04.2021).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-073-5-1-63>

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНОСИСТЕМИ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Охріменко О. А.

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри романо-германської філології

*Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
м. Київ, Україна*

У лінгвістичній літературі неодноразово зазначалося, що словниковий склад мови складається з низки взаємопов'язаних «тематично обмежених сукупностей спеціальних і загальних мовних засобів, які використовуються у певній сфері людської діяльності». Усебічне дослідження словникового складу мови було й залишається однією з найважливіших проблем мовознавства. Нерозривний і постійний зв'язок

мови з життям і діяльністю суспільства виявляється в тому, що всі процеси соціального розвитку і прогресу відображаються в лексиці, і, зокрема, в терміносистемі.

Терміносистема спеціальної галузі знань є предметом дослідження лінгвістики, про що свідчить значна кількість публікацій (Дерді Е. Т., 2003, Дудок Р. І. 2009, Кияк Т. Р., 2009; Мельник А.А. 2015; Панько І. І. 1994; Скороходько, Е. Ф. 2006 та ін.).

Безумовно, терміносистеми, які складаються з термінів та складають суттєву частину словникового складу, зараз необхідні багатьом спеціалістам-лінгвістам, перекладачам, редакторам, упорядникам словників та комп'ютерних систем, ученим і викладачам.

У процесі матеріальної та духовної діяльності, оперуючи об'єктами людина неминуче дає назви цим об'єктам, означає їх певним чином. Термін надає значення абстракції об'єкта спеціальної сфери у вигляді лексичної одиниці мови, семантика якого знаходиться не в його внутрішній формі, він є мотивованим, відбиває спеціальне поняття, називає його ознаки, при цьому вони можуть бути суттєвими чи несуттєвими, виявляють характерні риси, називають їх. Суттєві ознаки поняття експліцитно представлені не в терміні, а в означенні його значення [5].

Термін ділиться на три групи: вимоги до форми, значення, а також особливостей вживання терміна.

До форми терміна висувають такі вимоги:

1) *Відповідність нормам мови*, що передбачає усунення професійних жаргонізмів;

2) *Короткість терміна* – оскільки його громіздкість перешкоджає широкому вживанню в мовленні;

3) *Дериваційна здатність* терміна, оскільки від коротких форм легше утворюються похідні;

4) *Інваріантність* – незмінність форми, тобто відсутність будь-яких варіантів термінів (фонетичних, морфологічних, словотвірних, синтаксичних та інших);

5) *Вмотивованість* терміна – семантична прозорість, яка дозволяє скласти уявлення про поняття, яке називає термін.

До змісту терміна зазвичай висувають такі вимоги:

1) *Відсутність суперечності* між лексичним значенням терміна як слова і значенням, яке йому властиве в цій термінології;

2) *Однозначність* терміна в межах певної терміносистеми;

3) *Відсутність синонімів* [3, с. 36-37].

Більші або менші відхилення від цих характеристик можуть спостерігатися як у деяких терміносистемах, так і в окремих термінах. Ось чому можна припустити, що в цілому і якості термінів, і вимоги до них являють собою певні тенденції, які реалізуються більшою або меншою мірою.

Податкова терміносистема відноситься до спеціальної сфери вживання зумовлена тим, що терміни використовуються для найменування (номінації) спеціальних понять. До податкової терміносистеми відносяться слова або словосполучення, які точно виражають спеціальні поняття і позначення спеціальних предметів, наприклад: Mehrwertsteuer – *податок на додану вартість*, Umsatzsteuer – *податок з обороту*, Realsteuer – *поземельний податок*, Verbrauchsteuern – *акциз*, *податок на предмети вжитку*, Einfuhrabgaben – *ввізне мито*, Ausfuhrabgaben – *експортне мито*, Steuergeheimnis – *податкова таємниця*, Besteuerungsgrundlagen – *причини оподаткування*, Steuer-schuldrecht – *закон про розмір податку*, *закон про заборгованість по податку*, Steuerpflichtige – *платник податків*, Steuerschuldverhältnis – *відносини між уповноваженим по збору податків та платником податків*, Steuerschuldner – *податковий боржник*, Steuervergütungs-gläubiger – *кредитор у поверненні переплачених сум податку*, Verbrauchsteuerschuld – *заборгованість по податку на предмети вжитку*, steuerbegünstigt – *той, хто користується податковою пільгою*, Steuervergünstigung – *податкова пільга*, Steuerhinterzieher *той, хто ухиляється від сплати податків*, Steuerhehler – *неплатник податків*, Besteuerungsgrundsätze – *причини оподаткування*, Steuerstraftaten – *податковий злочин*, Steuersache – *предмет податку*, Besteuerung – *оподаткування*, Steuererklärung – *податкова декларація*, Steuerfestsetzung – *встановлення розміру податку*, Steuerbescheide – *платіжне сповіщення податкового органу*, Steueranmeldung – *податкова декларація*, Steuerzeichen – *акцизна марка*, Steuerstempler – *маркування податку* [2, с. 56].

Другою з важливих властивостей терміна є змістова точність, під якою зазвичай розуміється чіткість та обмеженість значення термінів. Ця чіткість значення зумовлена тим, що наукове поняття, як правило, має чітко визначені межі, які встановлюються за допомогою наукової дефініції.

На дефінітивності (наявності дефініції), яка є однією з ознак терміна, який передбачає систематичне порівняння податкових дефініцій із тлумаченнями в загальнолітературних тлумачних словниках. Унаслідок такого порівняння визначається різниця у визначенні одних і тих же

лексичних форм у спеціальних і загальнолітературних тлумачних словниках.

На думку Андреек І.А. та Галкіної О.Н., об'єктивність змісту поняття робить термін, який це поняття відображає, у переважній більшості випадків стилістично нейтральним, таким, який не викликає будь-яких додаткових асоціацій (Анопіна О.В., 1997; Галкина Е.Н., 1998).

Стилістична нейтральність [1, с. 376] також визначається зв'язком терміна з відповідним науковим поняттям, намаганням точно передати це поняття без вираження ставлення до предмета мовлення, тобто лише повідомити відповідну інформацію про нього.

Ознакою терміна є й функція найменування понять (семантична цілісність спеціальної номінації), яка дозволяє термінологічним словосполученням зберігати синтаксичну єдність незалежно від кількості елементів, які входять в термін, забезпечує їх стійкість – відтворюваність у мовленні. Це дає змогу розрізняти складні терміни і сполучення термінів.

Ще однією ознакою терміна, яка також обумовлена його основною функцією, вважається його номінативний характер. Це значить, що в ролі термінів як специфічних мовних одиниць у більшості випадків розглядаються іменники або побудовані на їх основі словосполучення [5].

Важливою властивістю терміна є системність, тобто належність терміна до термінологічної системи. Співвідноситься з поняттям певної організованої галузі пізнання (науки, техніки), й вступає в системні відносини з іншими словами й утворює разом з ними замкнуту систему, яка вирізняється високою інформативністю, однозначністю, точністю та експресивною нейтральністю [2, с. 21].

Терміни в складі термінологічної системи через систему понять складають модель фрагмента об'єктивної діяльності, необхідної в процесі пізнання й опанування світу, наприклад: **Steuermessbeträge** – основа вирахування реального податку, **Steuerfahndung** – виявлення порушення податкового законодавства, **Steueraufsicht** – податкова інспекція, **Steuerhilfspersonen** – податковий помічник, **Steuernachforderungen** – додаткова податкова вимога, **Steuererstattungen** – повернення переплачених сум податків, **Steuerbürgen** – податковий гарант, **Vermögensteuer** – податок на майно, **Besteuerungsunterlagen** – документація по оподаткуванню, **Steuerstraftaten** – карне податкове правопорушення.

Нормативна досконалість податкового терміна залежить від рівня термінознавчої, фахової і мовної компетенції колегіального автора. Це ж стосується й правильності тлумачень багатьох термінів фахівцями, від

яких залежить розвиток терміна, його місця у відповідній терміносистемі. Тому, обстоюване цілеспрямоване термінотворення має два пункти: позитивний, який передбачає можливість контрольованого нормативного підходу в процесі термінотворення (на відміну від неконтрольованих лексико-семантичних процесів у мові-оригіналі), і негативний, під яким маємо на увазі практичне нехтування правилами термінотворення, що призводить до небажаної термінологічної плутанини.

Дефініція поняття правового інституту стосується, у широкому розумінні, переважно особи, інституту, правовідносин, процесуальної дії або порядку дій. Юридичний термін у такому разі є назвою (знаком) поняття правового інституту як елемента певної правової системи. З філологічного погляду складовими частинами такої дефініції можуть виступати як іменник або іменникова група, так і дієслово або дієслівна група. Юридичний термін разом із поняттям, якого він стосується, завжди закріплений у виразно визначеній правовій системі конкретної держави, групи держав або в системі міжнародного права. За Данутою Кержковською (Danuta Kierzkowska), таке «прив'язання до системи» є інтегральною рисою кожного юридичного терміна, котрий «без визначення системи, до якої відноситься, втрачає будь-яке значення, на відміну від термінів інших галузей знання, де позначувані ними предмети відомі також іншим суспільствам, наприклад географічні або медичні терміни [4, с. 54]».

Податкові терміни розуміються як одиниці мови, які виражаються специфічними поняттями податкової професійної сфери, і яка характеризує та ідентифікує цю сферу. Під специфічним усвідомлюється поняття, властиве тільки окремо взятій галузі комунікації, тобто таке, яке входить у систему її власне цінностей і тому є засобом її вивчення і застосування. Указане визначення видається прийнятним у ролі робочої дефініції терміна [4, с. 57].

Унаслідок цього одиниці мови, які виражають специфічні поняття, що належать податковому законодавству, характеризують та ідентифікують її, розглядаються нами як податкові терміни. Відповідно, термінологія податкового права усвідомлюється як сукупність податкових термінів.

Література:

1. Алексеева Л.М. Метафорическое терминопорождение и функции терминов в тексте. Автореф. докт. филол. наук, 1999. 33 с.

2. Галкина Е. Н. Терминология Европейского Союза и проблемы ее перевода на русский язык. Дис. канд. филол. наук. М., 1998. 318 с.
3. Гринев-Гриневиц С.В. Терминоведение. М., 2008. 301 с.
4. Дерді Е.Т. Омонімія в англійській юридичній термінології. Ужгород, 2001. С. 54–58.
5. Суперанская А.В., Подольская Н.В., Васильева Н.В. Общая терминология: Вопросы теории. М.: Наука, 1989. – 243 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-073-5-1-64>

**КОМУНІКАТИВНА СТРУКТУРА
ПОЛІПРЕДИКАТИВНИХ СКЛАДНОПІДРЯДНИХ РЕЧЕНЬ
З ОКРЕМИМИ ЛАНКАМИ ТЕМА-РЕМАТИЧНИХ ВІДНОШЕНЬ
В АНГЛОМОВНІЙ ХУДОЖНІЙ ПРОЗІ**

Панькова Т. В.

*кандидат філологічних наук,
асистент кафедри англійської філології
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

У сучасних синтаксичних студіях поліпредикативні складнопідрядні речення (далі – ППСР) розглядаються як конструкції, у яких поєднуються 2-3 різновиди підрядності. Становлячи у формально-граматичному плані поліпредикативну конструкцію, компоненти якої знаходяться в певних структурно-семантичних зв'язках, завдяки інтенції мовця ППСР – це синтаксична одиниця, яка характеризується цілісністю комунікативної організації.

Завдяки комунікативній спрямованості гіпотактичної конструкції складнопідрядне речення (далі – СР) є «замкненим комунікативним простором» [1, с. 144], у якому актуальне членування (далі – АЧ) здійснюється як єдиний акт членування інформації. Концептуально закладена особливість семантики СР визначає й принципово інші (у порівнянні з монопредикативним реченням) комунікативні реалії. Тут фактор АЧ проявляється більш яскраво, а семантична неоднорідність СР зумовлює комунікативну неоднорідність інформації, що в ньому міститься [там само, с. 193]. Це, у свою чергу, зумовлює багатоступеневий характер АЧ ППСР.